

Premies op schadelijk wild

Bij een archiefonderzoek naar de geschiedenis van het waterschap Het gemeeneland van het Wijsche gerecht, dat onlangs is samengevoegd met andere in het nieuwe, gecombineerde waterschap De Kromme Rijn, stuitte ik op een merkwaardige resolutie over het betalen van een premie op schadelijk wild en gevogelte.

Het is bekend dat ook tegenwoordig nog soortgelijke premies worden verstrekt, terwijl ander wild wettelijk wordt beschermd. De Jachtwet regelt de tijden van het afschieten. Vroeger kende men die regelingen niet en doodde men ongelimiteerd alles waarvan men dacht schade te ondervinden. Dieren die wel degelijk hun nut hadden en voor uitroeiing gespaard moesten blijven, werden bedreigd.

Tot in het begin van deze eeuw waren er in Zeeland „mussengilden“ (lees: verenigingen). Mollengilden kwamen voor in Zeeland, westelijk Brabant en op de Zuidhollandse eilanden. Niet alleen dienden deze plattelandsverenigingen om mollen en mussen te verdelgen, maar ook om vogels als kraaien, sperwers, haviken, spreeuwen, spechten, eksters, vinken en geelgorzen een kopje kleiner te maken. Deze koppen moesten worden ingeleverd om voor de premie in aanmerking te komen.

Uit de Gemeenelandsrekeningen (arch. nr. Z -23-) noteerde ik tussen de jaren 1694 en 1705 een aanmerkelijk aantal premie-uitkeringen. Van 1608 tot 1694 daarentegen trof ik slechts één uitkering aan, in 1679. Wellicht werd toen geen premie verstrekt; het kan ook zijn dat er geen aantekening van werd gemaakt.

De uitkering van 29 oktober 1694 geschiedde aan Hendrick Willemsz. van Rossum voor het schieten van „een oude vos“, een volwassen exemplaar waarvoor hij de vastgestelde premie van f 3,— ontving. Op 7 december 1695 wordt „ten comptoire der Domainen“ vertoond het vel van een oude vos, gevangen door „den Ed. Heer Hendrick Marinis van Weede onder den Gerechte van Wijck“. Zijn jager (jachtopziener) Willem van Campen kreeg de premie van f 3,— voor het afschieten.

In 1696 werd een vos geschoten „in de Rijsweerd“ bij het Beusichemse veer en op 5 september van dat jaar één onder de jurisdictie van de stad Wijck door „Joncker van Leeuwen“; later nog een door „den heer Van Herdenbroeck“. De adel

Heer ontfanger de Wijs
Gelieft den brenger deses voor
de twee kaeijen die geschoten
sijn op 't kasteel te betaelen
twee st. uuyvers of
laet hemse in presentie de
kop af trecken den 24 Junij
1701
C. A. van Lucken

bleek dus evenmin afkerig van het opstrijken der premies.

Drie gulden was voor die tijd dan ook een vrij aanzienlijk bedrag.

Het blijkt tevens dat premies werden verstrekt voor het afschieten van „kaeijen“ (kauwen, kleine kraaien). Bewaard gebleven is deze missive (zie afbeelding):

„Heer ontfanger de Wijs,

Gelieft den brenger deses voor de twee kaeijen die geschoten sijn op 't kasteel te betaelen twee (st)uuyvers). Gelieft se selvers of laet hemse in u presentie de kop af trecken, den 24 Junij 1701, C. A. van Lucken“.

Bij resolutie was de premie per kraai of kauw op 1 stuiver vastgesteld. De koppen moesten als bewijs worden overgelegd. Het aantal dat ik geteld heb, varieerde van 1 tot 141 exemplaren. De grootste rekening luidt als volgt:

„Ontvangen bij ons onders(creven) uyt handen van den Heemraadt Benier de somme van ses gl. en negen st. voor het uythalen van een hondert en negen en twintigh kaechjens in verscheide rhijsen vertoont en noch twaelf st. aan de soon van Spit(h)oven voor twaelf uytgehaalde kaechjens maekt samen seven gl. en eene st.

Actum den 20en Jan(ua)rrij 1704,

Gerrit van Muijswinkel, Aelbert Spithoven.“

Verreweg de meeste kraaien werden in deze streek letterlijk om hals gebracht in het kasteel Duurstede. Gerrit van Muijswinkel had de twijfelachtige eer er honderden op zijn naam te hebben geschreven.

H. W. M. J. Kits Nieuwenkamp